

CONSTANTIN HLIHOR

CU MÂINILE ALTORA

România și războaiele
prin intermediari în Africa (1970–1985)

CORINT
ISTORIE
AUTORI ROMÂNI

CONSTANTIN HLIHOR

CU MÂINILE ALTORA

România și războaiele
prin intermediari în Africa (1970–1985)

CORINT
ISTORIE
AUTORI ROMÂNI

—2025—

Nici românii nu aveau în anii 1960 mai multe cunoștințe și o percepție adecvată despre Africa.¹ Numai că în România, în cei cincisprezece ani de dominație sovietică, se produsese schimbări în percepția liderilor politici privind modelul de societate pe care sovieticii voiau să îl impună și să-l conserve în țara noastră. România socialistă a devenit astfel un „copil-problemă” al blocului estic.² Relațiile României cu partidele comuniste străine și colaborarea dintre diferite instituții, cum erau cele de securitate, în cadrul blocului sovietic au fost tensionate,³ întrucât România dorea să aibă propria cale în politica internațională și să nu fie cea dictată de la Moscova.⁴ Demersurile liderilor politici de la București de a obtura canalele și instrumentele prin care Moscova efectua controlul statului român erau cunoscute și de conducerea superioară sovietică. Istoricii Mieszko Jackowiak și Georg Herbstritt au identificat în arhivele sovietice o analiză a KGB din 1967 privind politica de autonomie a României în perioada 1964–1967. Experții sovietici scoteau în evidență faptul că „românii nu acționează în legătură cu URSS și celelalte state socialiste pe baza principiului internaționalismului, ci pe principiul «interesele naționale în primul rând și abia apoi interesele blocului socialist»”⁵. Percepția experților KGB privind schimbarea

¹ Adrian Bușu, Nicolae Melinescu, *op. cit.*, p. 145.

² Mieszko Jackowiak, Georg Herbstritt, „Cursul deosebit al României anilor 1960 și 1970 din perspectiva KGB și Stasi. Perspective din «Arhiva Mitrohin» și din documentele spionajului din cadrul Ministerului Securității Statului (Stasi, MSS) din RDG”, în *Caietele CNSAS*, Anul XI, Nr. 1 (21)/2018, p. 251.

³ *Ibidem*, p. 259.

⁴ A se vedea, pe larg, Larry Watts, *Romania Security Policy and the Cuban Missile Crisis*, <https://www.wilsoncenter.org/publication/romania-security-policy-and-the-cuban-missile-crisis>, accesat la 11 octombrie 2022.

⁵ Mieszko Jackowiak, Georg Herbstritt, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 261.

de direcție a României în politica externă se regăsește și în analiza structurilor de securitate din RDG într-un raport despre România elaborat în februarie 1969. La fel ca experții sovietici, și cei est-germani afirmau că „PCR urmărește o linie «naționalist-oportunistă de dreapta» și acordă prioritate dezvoltării naționale în detrimentul «internaționalismului proletar» și al cooperării internaționale a statelor socialiste”¹. Multe dintre aceste aspecte le erau cunoscute și serviciilor de informații occidentale, ajungând astfel și la personalitățile politice, economice și financiare din statele capitaliste. Din această perspectivă, nu surprinde imaginea pe care ambasadorul american la București, Harry G. Barnes Jr., o avea despre România. Într-un interviu oferit în cadrul The Association for Diplomatic Studies and Training la începutul anilor 2000, Barnes Jr. afirma că „România era oarecum o țară nonconformistă, relații bune cu Israelul, de exemplu, relații bune cu China și cu noi”². Însă ceea ce avea să impresioneze poate cel mai mult și elita politică africană din noile state independente era sintetizat de fostul ambasador american la București: „România nu și-a dorit cumva să fie dependentă de nimeni din afară, nu doar de Uniunea Sovietică, [...] Ceaușescu a considerat că trebuie să aibă controlul adecvat al societății sale și trebuie să o modeleze în direcția pe care a crezut că este necesar.”³ Opinia unui diplomat cu o foarte bună cunoaștere a mediului politic și sociocultural românesc din deceniile al șaptelea și al optulea aduce o corecție necesară a imaginii conturate în

¹ Mieszko Jackowiak, Georg Herbstritt, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 265.

² „Ambassador Harry G. Barnes, Jr., Interviewed by Charles Stuart Kennedy, Initial Interview Date: April 25, 2001”, p. 67, <https://www.adst.org/OH%20TOCs/Barnes,%20Harry%20G.%20Jr.toc.pdf>, accesat la 31 august 2023.

³ *Ibidem*, p. 69.

istoriografia română după 1989 în privința independenței și suveranității statului român în politica internațională.

Sigur că nu poate fi ignorat antisovietismul liderilor comuniști și în special al lui Nicolae Ceaușescu în conturarea unei politici externe independente,¹ dar acesta n-a fost singurul factor. În cuvântarea rostită de liderul român în august 1968 nu se găsesc idei care să condamne socialismul de tip sovietic sau de altă factură. Este condamnat, în schimb, imperialismul Moscovei,² pentru care „Nu există nicio justificare, nu poate fi acceptat niciun motiv”³ de a nu fi respectate independența și suveranitatea statelor, indiferent de natura regimului lor politic. Rostirea cuvintelor care reclamau, pentru români, dreptul la existență independentă și respect avea să creeze acea legătură de identificare a conducerii cu mulțimea adunată în Piața Palatului. Unul dintre cei mai vehemenți critici ai politicii lui Nicolae Ceaușescu de la microfonul „Europei Libere”, Neculai Constantin Munteanu, îi scria liderului comunist în 1977:

În august 1968 eram printre miile de români care v-au ascultat vorbind de pe balconul CC al PCR. Vehemența condamnării agresiunii armate a unor țări membre ale Pactului de la Varșovia împotriva unei țări prietene și aliate de către dumneavoastră m-a făcut să mă simt mândru că sunt român.⁴

Aspectul nu a scăpat nici analiștilor din aparatul de expertiză al KGB: „Este un caz rar de concordanță de opinie între

¹ A se vedea și Adrian Cioroianu, *Pe umerii lui Marx*, Editura Curtea Veche, București, 2007, pp. 408–410.

² Vladimir Tismăneanu, *The Prague Spring as Seen from Romania*, p. 421, <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2018/03/08.pdf>, accesat la 31 august 2023.

³ Adrian Cioroianu, *op. cit.*, p. 408.

⁴ Neculai Constantin Munteanu, *Ultimii șapte ani de-acasă. Un ziarist în dosarele Securității*, Editura Curtea Veche, București, 2007, p. 120.

conducere și populație. Altfel, foarte puțini au încredere în conducerea de stat, însă, de această dată, discursul lui Ceaușescu a rezonat cu gândurile și așteptările clasei muncitoare.”¹

Capitalul de simpatie internațională câștigat de Ceaușescu prin poziția publică și diplomatică exprimată în momentul invaziei Cehoslovaciei a fost exploatat atât în plan intern, cu consecințe profund negative pentru societatea românească, cât și în plan extern, cu efecte pozitive în multe privințe pentru statul român. Unul dintre acestea a fost imaginea favorabilă a României în politica internațională, care a furnizat diplomației de la București caracteristicile necesare pentru a fi eficientă: încredere, respect și credibilitate. Această imagine a ajuns în țările africane cu mult timp înainte ca Nicolae Ceaușescu și alți lideri comuniști români să ajungă fizic pe continentul african. Președintele zambian Kenneth Kaunda o confirma cu ocazia vizitei sale la București în mai 1970:

...am vizitat prima dată Iugoslavia în 1964, iar de atunci am ținut legătura cu ei și am urmărit politica țării dumneavoastră și poziția sa față de problemele din Orientul Apropiat, Asia de Sud-Vest, sudul Africii, iar în 1968, din Cehoslovacia. Acestea mi-au întărit dorința de a vă întâlni.²

Și alți lideri africani au putut observa că România se manifestă ca un consecvent apărător al popoarelor aflate încă sub dominație colonială și/sau sub exploatarea marilor corporații multinaționale, dar nu și ca apărător al internaționalismului socialist, așa cum era promovat de Uniunea Sovietică.

Politica de liberalizare a României și de relaxare a frâului ideologic moscovit din anii 1965–1970 era credibilă pentru

¹ Mieszko Jackowiak, Georg Herbstritt, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 285.

² ANR, Fond CC al PCR, Secția Relații Externe, dosar nr. 16/1970, f. 2.

țările africane deoarece era observată și reflectată de Statele Unite ale Americii, principalul competitor al URSS pe scena Războiului Rece. Un document elaborat de CIA, datat 20 noiembrie 1967 și intitulat „Rumania’s National Course”, sublinia că „Insistența Bucureștiului asupra libertății de acțiune în afaceri externe și a egalității partidelor comuniste, atât în fapt, cât și în teorie, a intrat frecvent în conflict cu linia politică adoptată de Moscova și aliații săi”¹. Experții americani își bazau această opinie, în mare parte, pe ideile lansate de Nicolae Ceaușescu în expunerea cu privire la politica externă a partidului și guvernului ținută la deschiderea lucrărilor Marii Adunări Naționale din 24 iulie 1967, în care afirma:

Importanța istorică și forța de influențare a relațiilor dintre țările socialiste rezidă în așezarea lor pe principiile marxist-leniniste ale internaționalismului socialist, ale egalității în drepturi, avantajului reciproc și întraajutorării tovărășești, ale respectării independenței și suveranității naționale și neamestecului în treburile interne.²

Această percepție se regăsește și în discursul media-tic și politic din unele societăți africane. În interviul acordat ziarului *Scânteia* cu câteva zile înainte de vizita șefului statului român în Algeria (11–16 martie 1972), Houari Boumédiène, președintele țării gazdă, scotea în evidență unul dintre principiile de politică externă cel mai des vehiculat în acea perioadă: independența în raporturile cu marile

¹ *Intelligence Memorandum. Rumania’s National Communist Course*, Central Intelligence Agency, 20 noiembrie 1967, <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00826A002900310001-0.pdf>, accesat la 31 august 2023.

² Nicolae Ceaușescu, „Expunere cu privire la politica externă a partidului și guvernului”, în *Scânteia*, Anul XXXVI, Nr. 7412, 25 iulie 1967, p. 3.

puteri. „Elementul preponderent al politicii țărilor noastre este, cred, atașamentul profund pe care fiecare dintre ele îl nutrește față de independența națională.”¹

Liderii politici de la București au încercat să demonstreze, în relațiile cu statele africane, dar nu numai cu acestea, că principiile enunțate în discursul public sunt aplicate și în practica politică a statului român în relațiile internaționale. În Ciad, militarii au dat o lovitură de stat (13 aprilie 1975) în urma căreia președintele N’Garta (François) Tombalbaye, care conducea Ciadul de la obținerea independenței de sub dominația franceză în 1960, a fost asasinat, iar șeful rebelilor, generalul Noël Odingar, a preluat puterea și s-a proclamat șef al noului organ al puterii, Consiliul Superior Militar al Republicii Ciad. Situația politică nu s-a stabilizat imediat după lovitura de stat, iar autorii ei au căutat sprijin internațional pentru a se legitima pe plan intern. Una dintre misiuni a sosit și în România la 4 octombrie 1975. Delegația a fost primită la Predeal de către șeful statului român. Oaspeții ciadieni au făcut o informare cu privire la evenimentele din 13 aprilie 1975² și, în final, au cerut ca România să intervină pe lângă autoritățile franceze pentru ca guvernul de la Paris să-și retragă militarii din Ciad. Răspunsul dat de Nicolae Ceaușescu a fost în acord cu politica promovată de statul român pe scena internațională: „aceasta este o problemă care este legată direct de suveranitatea Ciadului, de hotărârea guvernului și a poporului ciadez.”³ Dacă analizăm poziția adoptată la București față de evenimentele din Ciad în contextul mai larg al intereselor pe care statul român le avea în relațiile cu statele capitaliste dezvoltate se

¹ *Scânteia*, 11 martie 1972.

² ANR, Fond CC al PCR, Secția Relații Externe, dosar nr. 180/1975, f. 2–4.

³ *Ibidem*, f. 5.

poate aprecia că ea nu a izvorât doar din respectarea principiilor de politică externă, ci și din rațiuni geopolitice. România era interesată de dezvoltarea unor relații bune cu Franța deoarece cooperarea în domeniul economic era văzută ca un element-cheie pentru dezvoltarea industrială a țării, mai ales în domeniul construcțiilor de mașini.

Un caz poate mai interesant în această privință este cel al poziției statului român în cazul conflictului militar dintre regimul lui Idi Amin din Uganda și Tanzania lui Julius Nyerere.¹ Guvernul britanic, de exemplu, a condamnat orice politică de agresiune pe continentul african. Aceasta era politica oficială a Marii Britanii privind războiul dintre Uganda și Tanzania pe durata conflictului (9 octombrie 1978–22 ianuarie 1979). În ciuda intențiilor declarate public de a rămâne în afara conflictului, Marea Britanie a intervenit în secret în favoarea Tanzaniei. Discrepanța dintre politica oficială și cea de pe „teren” a fost rezultatul conflictului de interese al britanicilor în Africa.² Oficialii de la Foreign and Commonwealth Office au considerat că intervenția în acest război local este o bună oportunitate de a păstra și de a spori influența britanică pe continent. Ajutând Tanzania, ei au apreciat că influența

¹ George Roberts, „The Uganda-Tanzania Way, the fall of Idi Amin, and the failure of the African diplomacy, 1978–79”, în *Journal of Eastern African Studies*, Vol. 8, Nr. 4, Routledge, 2014; Cons Matata, „The Tanzanian Invasion of Uganda: A Just War?”, în *IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, Vol. 21, Nr. 7, iulie 2016, pp. 86–91; Tony Avirgan, Martha Honey, *War in Uganda. The Legacy of Idi Amin*, Tanzania Publishing House, Dar Es Salaam, 1983.

² Elisabeth Stennes Skaar, *Great Britain's Policy on the UgandaTanzania War (1978-9). A profound lack of confidence as a major power?*, Trondheim, mai 2015, p. 26, <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2358755/Masteroppgave%20Elisabeth%20Stennes%20Skaar.pdf?sequence=1>, accesat la 3 noiembrie 2023.

britanică și occidentală ar putea înlocui predominanța comunistă în Africa de Est și Centrală prin creșterea influenței britanice asupra liderului tanzanian Julius Nyerere.

La București lucrurile au stat cu totul altfel. Crucea Roșie din Tanzania, prin intermediul Ambasadei României la Dar Es Salaam, i-a solicitat MAE ajutor pentru 52 000 de persoane considerate victime ale invaziei ugandeze.¹ Analizând situația, ministrul de externe Ștefan Andrei îi propunea șefului statului să nu dea curs „solicitării Societății de Cruce Roșie a Republicii Unite Tanzania, întrucât acordarea unui ajutor material în actualele condiții când trupe tanzaniene acționează pe teritoriul Ugandei, sprijinind pe insurgenții ugandezi pentru răsturnarea actualului guvern de la Kampala, cu care țara noastră întreține relații diplomatice normale, ar putea fi interpretată ca un amestec al Republicii Socialiste România în conflictul ugandezo-tanzanian”². Nicolae Ceaușescu a fost de acord cu propunerea lui Ștefan Andrei,³ cu toate că avea o relație apropiată cu liderul tanzanian și niciun fel de legături cu liderul ugandez.⁴

Aceași politică a promovat-o Bucureștiul și în cazul conflictului dintre Angola și Zair (1977–1978). Încă din anii 1960, Zairul a susținut FNLA, o mișcare naționalistă prooccidentală care a luptat împotriva MPLA, susținută de URSS și Cuba. La rândul ei, MPLA – probabil, cu acordul sovietic la sfârșitul anilor 1970 – a furnizat pregătire și instruire, echipament și baze logistice FLNC pentru a sprijini invazia acestei mișcări împotriva lui Mobutu, în două rânduri (1977 și 1978), în regiunea

¹ ANR, Fond CC al PCR, Secția Relații Externe, dosar nr. 270/1979, f. 22.

² Ibidem.

³ Ibidem, f. 21.

⁴ Nicolae Melinescu, *Ora Africii*, Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, București, 2022, p. 275.

zaireză Shaba. Referindu-se la acest aspect, Nicolae Ceaușescu, în ședința Biroului Permanent al CPEX al CC al PCR din 25 aprilie 1977, considera că

Angola avea obligația să nu le dea voie [grupărilor anti-Mobutu] să se înarmeze pe teritoriul ei. Sigur, i-a primit, le-a dat azil, dar în momentul când le permiți să se înarmeze, este [un] amestec. Chiar dacă nu i-a [*sic*] înarmat ei, dar, oricum, pe teritoriul lor cum se puteau înarma fără sprijinul lor? Așa că, din acest punct de vedere oricum am judeca, este un amestec din afară în treburile lor și noi nu putem adopta o poziție, considerând că este normal ca unii sau alții să ajute diferite grupuri din diferite țări. Și aceasta să ne fie clar, și ministrului nostru de externe și tuturor, și să discutăm foarte serios problemele acestea.¹

Un asemenea comportament al României pe continentul african a condus relativ repede la formarea unei imagini favorabile care a impus respect în majoritatea statelor africane cu care țara a stabilit relații diplomatice și de cooperare sau cu cele cu ai căror lideri a venit în contact în cadrul unor organizații și instituții internaționale. Acest fapt a determinat ca, în unele situații de criză, Bucureștiul să fie solicitat pentru mediere. La acea dată, în plan internațional, nu erau cunoscute măsurile luate de regimul de la București pentru limitarea drepturilor și libertăților cetățenilor, mai ales ale celor cunoscuți de Securitate ca fiind opozanți ai regimului. În discuțiile purtate cu ocazia vizitei în Zambia în martie 1972, președintele Kenneth Kaunda îi prezenta lui Nicolae Ceaușescu dorința sa ca „țările progresiste, printre care și România, să acționeze pentru a influența în discuțiile lor directe cu puterile NATO,

¹ ANR, Fond CC al PCR, Cancelarie, dosar nr. 51/77, f. 25.

deoarece știm că fără sprijinul acestor țări, mă refer la sprijin politic, economic și militar, Portugalia n-ar putea să dureze mult. V-am ruga să influențați poziția acestor țări împotriva acestui curs”¹. Și în cazul războiului de eliberare și apoi al celui civil din Angola, România a fost percepută, în permanență, ca un factor de echilibru, motiv pentru care i s-a cerut de multe ori să joace rolul de mediator. La 14 octombrie 1973, Agostinho Neto, președintele Mișcării Populare pentru Eliberarea Angolei, trimitea din Lusaka un mesaj urgent către liderii români prin care cerea sprijin politic și diplomatic² pentru a combate tactica celor care se opuneau eliberării Angolei și acționau pentru a scinda mișcările anticoloniale.

În aceste împrejurări și ținând seama de prestigiul de care vă bucurați în lume și îndeosebi în Africa, și luând în considerare nobilul dumneavoastră devotament la cauza eliberării continentului nostru, militanții și conducerea Mișcării Populare pentru Eliberarea Angolei vă roagă, prin mine, să binevoiți a interveni pentru ca guvernele și partidele Zambiei, Tanzaniei și de asemenea ale Zairului să adopte măsuri clare în sensul unui sprijin către Mișcarea Populară pentru Eliberarea Angolei, în sensul unei condamnări a tuturor acțiunilor care slăbesc unitatea naționalismului angolez.³

După mai bine de un deceniu de crize și război civil între mișcările politice care au luptat împreună pentru eliberarea Angolei, dar nu aveau aceeași viziune asupra regimului politic din această țară în momentul cuceririi independenței, situația era departe de a fi clarificată. Președintele José Eduardo dos Santos, succesorul lui Agostinho Neto, căuta soluții pentru

¹ ANR, Fond CC al PCR, Secția Relații Externe, dosar nr. 23/1972, f. 3.

² Idem, Nicolae Ceaușescu, dosar nr. 10A, f. 4.

³ Ibidem, f. 5.

normalizarea situației. În acest scop, a trimis scrisori în mai multe capitale ale lumii prin care cerea ajutor de la lideri de prestigiu în arena internațională. La 30 decembrie 1983, un asemenea document a ajuns și pe masa prim-ministrului Marii Britanii, Margaret Thatcher.¹ Mobilizarea liderilor angolezi era comunicată și președintelui român. Astfel, la 17 noiembrie 1984, José Eduardo dos Santos îl informa pe Nicolae Ceaușescu despre eforturile sale privind retragerea trupelor Africii de Sud din Angola în schimbul retragerii trupelor angoleze și cubaneze din Cabinda. Aceste încercări erau făcute în acord cu înțelegerile la care s-a ajuns între Africa de Sud și Angola la Lusaka la 16 februarie 1984² ca prim pas pentru aplicarea Rezoluției nr. 435/1978 a Consiliului de Securitate al ONU. Africa de Sud nu a respect angajamentul luat, deoarece nu și-a retras în totalitate trupele din sudul teritoriului angolez. Acest fapt, menționat în scrisoarea trimisă șefului de stat român, „conjugat cu manevrele sale delatorii, a determinat guvernul angolez să ia noi inițiative diplomatice demonstrând chiar o flexibilitate mai mare în aplicarea condițiilor expuse în prezența domnului secretar general al ONU pe 26 august 1983 și în conținutul declarației comune angolo-cubaneze din 4 februarie 1982 și 19 martie 1984. În acest sens, pe 7 septembrie

¹ Margaret Thatcher Foundations, Archive (TNA), Prime Ministerial Private Office files Angola: MT letter to President Dos Santos (relations between the UK and Angola) [trade; conflict in Southern Angola; South African role in the conflict] [declassified Jan 2014], <https://e3392c-052334bac88ffb-4c459826b1c4d51634c39169da9f8ca9.ssl.cf2.rackcdn.com/840125%20pm%20let%20PREM19-1166%20f34.pdf>, accesat la 10 octombrie 2023.

² A se vedea și Christopher Saunders, „The South Africa-Angola Talks, 1976-1984: A Little-known Cold War Thread”, în *Kronos*, Vol. 37, Nr.1, pp. 104–119, <https://core.ac.uk/download/pdf/62634548.pdf>, accesat la 10 octombrie 2023.

în acest an, a fost înmănată, la Lusaka, reprezentantului SUA, o platformă pentru negocieri globale, pentru a fi transmisă guvernului Africii de Sud. Această platformă se găsește trimisă în scris pe care am adresat-o excelenței sale secretarului general al ONU pe 17 octombrie 1984”¹. Președintele angolez prezenta situația în conformitate cu interesele sale în sudul Africii, pe care le considera esențiale pentru evoluția viitoare a societății angoleze. Punctul său de vedere exprima, în fapt, doar dorința unei părți din populația Angolei. Pentru atingerea obiectivului, dos Santos ruga pe Nicolae Ceaușescu „să sprijine poziția justă și inițiativele Republicii Populare Angola”², iar pentru ca implicarea României să fie cât mai profundă, cerea și participarea unui reprezentant al României în procesul de negociere.³ Având o bună informare a evoluțiilor politico-militare din acest spațiu în care se derula un război prin procură, Bucureștiul a evitat orice implicare.

Acordurile de la Lusaka de care amintea președintele angolez în scrisoarea trimisă omologului său român au fost un proiect născut mort⁴ deoarece în negocierile purtate s-au comis multe greșeli. Una dintre ele a fost că nici SWAPO din Namibia, nici UNITA din Angola n-au fost semnatare ale documentelor și, prin urmare, aceste forțe politice nu s-au simțit obligate să se supună acordurilor angolo-sud-africane. Incursiunile SWAPO în Namibia au continuat și au fost consemnate de guvernul MPLA, în ciuda promisiunii că nu va tolera astfel de acțiuni. Situația s-a agravat și mai mult după ce, potrivit noului curs imprimat de Administrația Reagan

¹ ANR, Fond CC al PCR, Relații Extene, Nicolae Ceaușescu, dosar nr. 10A, f. 50.

² Ibidem, f. 51.

³ Ibidem, f. 64–67.

⁴ Christopher Saunders, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 116.

pentru eliminarea pericolului comunist, SUA au reluat ajutorul pentru UNITA. Guvernul american sprijinea orice mișcare care ar fi încercat să răstoarne guvernele de stânga din întreaga lume.¹ Noua politică imprimată de președintele Ronald Reagan a răcit extrem de mult relațiile Americii cu Angola, iar Luanda a căutat noi soluții. În aceste condiții, dos Santos a trimis o nouă scrisoare, mai elaborată, către Cancelaria CC al PCR, care a ajuns la destinație la 13 februarie 1985.² Liderul comunist român era informat asupra noilor propuneri ale guvernului angolez pentru restabilirea păcii în sudul țării, printre care și un plan de retragere a trupelor cubaneze din regiune.³ Dincolo de propozițiile măgulitoare la adresa lui Ceaușescu, liderul angolez părea cu totul lipsit de soluții și de sprijin internațional.

Considerăm necesar nu numai ca Excelența voastră să fie informată pe deplin asupra desfășurării negocierilor, ci și asupra faptului că la un moment dat, privind într-un viitor nu prea îndepărtat, reprezentantul dumneavoastră să participe la ele, așa încât să puteți aduce contribuția dumneavoastră valoroasă și necesară la eforturile noastre. Aș dori să o rog pe Excelența voastră ca această scrisoare să fie circulată ca un document oficial al Adunării Generale și al Consiliului de Securitate.⁴

¹ Thomas Schwärzler, „The Angolan Civil War – A Cold War Microcosm?“, în Thomas Spielbuechler, Markus Wurzer, *Afrika – Zugänge und Einordnungen. Afrikaforschung in Österreich*, Linz, 2017, p. 99, <https://epub.jku.at/obvulioa/download/pdf/2218601?originalFilename=true>, accesat la 3 noiembrie 2023.

² ANR, Fond CC al PCR, Secția Relații Extene, Nicolae Ceaușescu, dosar nr. 10A, f. 55.

³ Ibidem, f. 56–66.

⁴ Ibidem, f. 67.

Cererea de intervenție directă a statului român în problemele unui război prin procură era o posibilă capcană. Acceptarea cererii ar fi însemnat alinierea României la una dintre cele două superputeri care se atacau prin intermediari în Angola, cu toate costurile ce presupunea acest fapt.

Un alt exemplu care arată că statul român era perceput ca un actor cu forță diplomatică, în stare să influențeze evoluția unor evenimente în desfășurare, îl întâlnim în Cornul Africii. La 30 mai 1977, Mohamed Siad Barre, președintele Somaliei, l-a trimis la București pe dr. Yusuf Ali Osman, membru al Comitetului Central al Partidului Socialist Revoluționar Somalez și ministru al zootehniei, cu un mesaj însoțit de broșura „Porțiunea din teritoriul somalez supusă colonizării etiopiene”, prin care se justificau indirect cererile teritoriale ale liderului somalez. Oaspetele l-a informat pe Nicolae Ceaușescu despre evoluțiile din regiune și mersul războiului purtat de Somalia cu Etiopia. „Rezolvarea justă, oportună și pașnică a problemei teritoriale somalezo-etioapiene este o condiție necesară promovării colaborării și înțelegerii dorite.”¹ Emisarul străin era autorizat să solicite „sprijinul tovărășesc al Excelenței voastre pentru rezolvarea rapidă a acestui litigiu. Am deplina încredere că prin înțelepciunea Dumneavoastră, prin calitățile de om de stat și viziunea largă de care ați dat dovadă, veți putea să aduceți o contribuție deosebit de valoroasă la căutarea unei soluționări juste și durabile a problemelor dintre noi și vecina noastră Etiopia”². Nici în acest caz liderii de la București n-au considerat că este oportună implicarea țării noastre.

¹ ANR, Fond CC al PCR, Secția Relații Externe, Nicolae Ceaușescu, dosar nr. 4S, f. 100.

² Ibidem.

Cuprins

<i>Abrevieri</i>	7
<i>Introducere</i>	9
 Capitolul 1 – <i>SUA și URSS între rivalitate geopolitică și războaie prin intermediari în primele decenii ale Războiului Rece</i>	23
Rivalitate pentru hegemonie regională și globală	29
România și rivalitatea geopolitică și geostrategică dintre Est și Vest în prima parte a Războiului Rece	36
Războiul prin intermediari și evitarea conflictului nuclear dintre URSS și SUA	57
Războiul prin intermediari în Africa. „Imperiul” libertății (SUA) vs imperiul totalitar (URSS)	82
 Capitolul 2 – <i>România, „jucător” autonom pe continentul african. Între frontul ideologic al URSS și pragmatismul geopolitic al SUA</i> ..	136

România s-a poziționat între imaginea de rebel în „lagărul socialist” și promovarea intereselor naționale în politica internațională. A fost un model diplomatic pentru unii lideri politici din Africa?	140
România în Africa: „Noi v-am spus că nu avem interese strategice. Nu dorim neapărat să fim la Oceanul Indian, nu ne interesează”	161
România și războiul prin intermediari dintre marile puteri în Africa pentru impunerea propriului model de societate (1975–1985)	204

Capitolul 3 – <i>Cum a evitat România statutul de actor proxy în războaiele și crizele din Africa în anii 1975–1985: între discurs public și pragmatism geopolitic</i>	239
--	-----

Războiul prin intermediari purtat de marile puteri în Angola: „România a întreținut și întreține relații cu toate cele trei mișcări de eliberare”	245
Conflictul dintre Etiopia și Somalia, în fapt un război sovieto-american prin intermediari: „problemele nu se pot rezolva numai pe cale militară”	297

<i>Bibliografie</i>	339
<i>Indice de nume</i>	361

„Cititorii ar trebui să-i fie recunoscători autorului pentru această contribuție deschizătoare de drumuri, oportună și meritorie la un subiect dedicat războaielor purtate prin intermediari. Dovadă a calităților de cercetător ale profesorului Constantin Hlihor, volumul este cu atât mai valoros cu cât utilizează ca surse documente recent declassificate de Ministerul Afacerilor Externe din România și informații distribuite în mediul online în alte state.”

DENNIS DELETANT

„Volumul dezvăluie că România a elaborat o politică ambițioasă, în cadrul orientărilor blocului comunist, care își asumase o misiune decolonizatoare, dar cu relevante trăsături proprii pe întregul continent african. Proiectele de dezvoltare economică, participarea a numeroși experți români din diverse domenii la implementarea lor, infuzia de capital, programe de educație și instruire a elitelor politice, culturale și militare în diverse țări africane recent independente au croit făgașe din păcate azi uitate. Este o cercetare serioasă, utilă celor convinși că istoria lasă mereu urme pe care se poate clădi viitorul.”

MIHAIL E. IONESCU

„Erudit și apreciat istoric, deopotrivă fin cunoscător al tainelor și mrejelor geopoliticii și al relațiilor internaționale, profesorul Constantin Hlihor ne oferă o relevantă analiză a unui capitol al istoriei contemporane puțin cunoscut și adesea oculat de istoriografia noastră de astăzi. Conflictul intern din Angola și războiul dintre Somalia și Etiopia, asupra cărora autorul a insistat în demersul său, au prilejuit României exprimarea consistentă în arealul geopolitic subsaharian a poziției sale față de realitatea unei lumi divizate și mereu aflate pe marginea unui război major.”

CĂTĂLIN TURLIUC

Carte recomandată de

Historia

Parteneri media:

**OBSERVATOR
CULTURAL**

ISBN: 978-606-088-890-1

9 786060 888901

www.edituracorint.ro